



Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-11-18

Ärendenummer SLK-2024-00154

Handläggare

Johanna Franzén, Ida Rosell

Telefon: 031-368 02 34, 031-368 03 30

E-post: johanna.franzen@stadshuset.goteborg.se,

ida.rosell@stadshuset.goteborg.se

Remittering av förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Kommunstyrelsen remitterar, utan eget ställningstagande, Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande till de remittenter som framgår under rubriken Remissinstanser med begäran om yttrande inom tre månader efter kommunstyrelsens beslut.

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism kan förlängas samt uppdateras utifrån nya omvärldsförutsättningar. Stadsledningskontoret fick även i uppdrag från kommunstyrelsen 2024-01-10 § 24 punkt 2 att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på grupp-specifika åtgärder.

Förslaget till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Den kompletterar förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och angränsande uppdrag inom rasismområdet.

Stadsledningskontoret har i framtagandet av planen identifierat några områden som återkommande, där rasism tar sig uttryck mot de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism. Stadsledningskontoret bedömer att arbetet mot rasism kan stärkas genom att fokusera särskilt på dessa områden. I genomförandet av planens åtgärder bedömer stadsledningskontoret att ansvariga nämnder och styrelser behöver beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, muslimer, judar, romer och samer. Planen föreslås remitteras till: förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Afroinstitutionen i Göteborg, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Judiska församlingen i Göteborg, muslimska samverkansgruppen i Göteborg, Sameföreningen i Göteborg och ungdomsfullmäktige.

Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service samt angränsade uppdrag inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Samtliga nämnder och styrelser i Göteborgs Stad ska i enlighet med sina reglementen och ägardirektiv utföra sina uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. Det betyder att alla medborgare i kommunen har rätt till en god och likvärdig service och ett värdigt bemötande oavsett förutsättningar, bakgrund och var i kommunen de bor.

De åtgärder som föreslås i denna plan syftar till att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en identifierad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver intensifieras. De flesta av åtgärderna innebär en utveckling av arbetssätt och en höjning av kunskap och kompetens för att berörda förvaltningar inom ramen för sina grunduppdrag ska bidra till att motverka rasism. Kommunstyrelsen avsätter årligen medel till uppdraget Levande historia i Göteborg. Stadsledningskontoret bedömer att det finns möjlighet att delvis finansiera åtgärder i föreslagen plan mot rasism inom ramen för dessa medel, i de fall målgrupp och fokus sammanfaller med Levande historias syfte.

Stadsledningskontoret kommer att i samband med remittering av förslaget till plan, be samtliga berörda nämnder återkomma med svar på vilka förutsättningar de har att genomföra de föreslagna åtgärderna inom ram.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

De mänskliga rättigheterna gäller för alla och envar. Rasism är ett samhällsproblem som tar sig uttryck genom uppfattningar, fientlighet och negativa stereotyper om individer och grupper på grund av föreställningar om nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande. Det kan visa sig genom vardagsrasism, diskriminering, hot och våld. Att bli utsatt för rasism kan påverka individers och gruppers livschanser, deras tillit till svenska samhällsfunktioner och även hälsa i form av stress och oro. För barn och unga kan det inverka på såväl skolgång som tillit till vuxna och framtidstro. Rasism kan således leda till att människor får olika tillgång till rättigheter och möjligheter. Upplevda skillnader och erfarenhet av ojämlik tillgång till resurser av olika slag i samhället kan också bidra till polarisering och motsättningar mellan grupper. Det kan i sin tur försvåra den sociala sammanhållningen.

Rasism förekommer inom flertalet samhällsområden där kommunen har rådighet. Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service och andra uppdrag från kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Samverkan

Information har lämnats till central samverkansgrupp (CSG) 2024-09-05 och fördjupad dialog har skett 2024-10-30. Stadsledningskontoret avser att återkomma för ytterligare fördjupad dialog och samverkan efter remissrunda och eventuell revidering av planen.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2024-01-10 § 24 punkt 2
2. Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Ärendet

Kommunstyrelsen har att ta ställning till att förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 remitteras till berörda nämnder och representanter i civilsamhället för berörda minoritetsgrupper för besvarande.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige antog år 2020 Göteborgs Stads första styrdokument med fokus på ett arbete mot rasism. I uppföljningen av planen 2023 (KF 2024-02-01 § 18) konstaterades att en övervägande del av planens åtgärder inte var genomförda eller endast delvis genomförda. I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism kan förlängas samt uppdateras utifrån nya omvärldsförutsättningar. Stadsledningskontoret fick även i uppdrag från kommunstyrelsen 2024-01-10 § 24 punkt 2 att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika grupper utsatthet samt inkludera förslag på gruppsspecifika åtgärder.

Remissinstanser

Planen föreslås remitteras till: förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Afroinstitutionen i Göteborg, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Judiska församlingen i Göteborg, muslimska samverkansgruppen i Göteborg, Sameföreningen i Göteborg och ungdomsfullmäktige.

Styrmiljö och angränsande uppdrag

Styrning inom mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna definieras och regleras i internationella juridiska dokument som konventioner och stadgar framtagna av bland andra FN, Europarådet och EU. Länder som har ratificerat dessa konventioner har åtagit sig ett juridiskt bindande ansvar att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras på alla nivåer inom sina gränser. Hur åtaganden om mänskliga rättigheter ska förverkligas i Sverige, regleras i den svenska lagstiftningen genom bland annat grundlagar, kommunallag och speciallagstiftning.

Skrivningar om att Göteborgs Stad ska bedriva sin verksamhet med respekt för de mänskliga rättigheterna, arbeta likvärdigt, främja jämlikhet, jämställdhet och hållbar utveckling samt motverka diskriminering, ingår i de flesta av stadens styrande dokument. Därmed är kopplingarna till planen många. Bilden nedan beskriver därför ett urval av styrande dokument inom området.

Oversikt över styrning

Lagar och annan författning

Regionala dokument

Planerande styrande dokument

Reglerande styrande dokument

Styrande dokument inom andra områden med påverkan

Stadsövergripande styrande dokument

Vision

Program

Plan

Policy

Riktlinje

Regler

Anvisning

Rutin

Gbg Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Gbg Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program

Gbg Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa

Gbg Stads kulturprogram

•

Gbg Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028

•

Gbg Stads plan mot rasism 2025-2028

•

Gbg Stads plan mot våld i nära relationer

•

Gbg Stads plan mot hedersrelaterat våld och förtryck

•

Gbg Stads plan för jämställdhet

•

Gbg Stads barnrättsplan

•

Gbg Stads plan för åldersvänliga Gbg

•

Handlingsplan för arbetet med mänskliga rättigheter i Gbg Stad

•

Gbg Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor

•

Gbg Stads plan för arbetet med finskt förvaltningsområde

•

Gbg Stads riktlinje för arbetsmiljö, medarbetarskap och chefskap

•

Policy för fysisk tillgänglighet i Gbg Stad

•

Gbg Stads riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service

•

Gbg Stads riktlinje för utformande av inkluderande dokument – enkäter, blanketter och formulär

•

Kommunstyrelsens anvisning för medlemskap i European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR)

•

Gbg Stads rutin vid kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet

Styrande dokument på nämnds-/styrelsenivå

Uppdrag att ta fram en riktlinje i syfte att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service

Kommunfullmäktige har genom ett antal uppdrag (KF 2019-11-13 § 4, KF 2020-12-10 § 20, KF 2022-10-27 § 34) fokuserat på att styrning genom styrande dokument behöver bli mer ändamålsenlig så att förutsättningarna för efterlevnaden ökar. Samtliga stadsövergripande program och planer har setts över, bland annat styrningen inom området för mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet och folkhälsa.

Kommunfullmäktige beslutade 2024-04-25 § 157 punkt 2 att ta fram en riktlinje i syfte att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service. Riktlinjen som innebär reglerande styrning är ett svar på behovet av en mer ändamålsenlig och verkningsfull styrning inom området mänskliga rättigheter än vad tidigare styrformer åstadkommit.

I förarbetena till beslutet om riktlinje lyftes behov av styrning som riktas mot ordinarie arbete i nämnder och bolagsstyrelsers grunduppdrag där den väsentliga påverkan på hur rättigheter tillgodoses finns. De systematiska arbetssätt som föreslås i riktlinjen syftar till att hålla ihop och förstärka verksamheternas arbete med mänskliga rättigheter oavsett rättighetsbärare. Särskilda grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda ska synliggöras genom tillämpning av riktlinjens krav.

Avsikten är att riktlinjen ska utgöra en central motor i den långsiktiga styrningen på området. Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är tänkt att komplettera den långsiktiga styrningen där det finns ett identifierat behov av specifika åtgärder under planperioden för att motverka rasism.

Uppdraget redovisas i kommunstyrelsen 2024-12-11 (SLK-2024-00550).

Budgetuppdrag inom området mänskliga rättigheter

Förutom uppdraget att ta fram en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service, har stadsledningskontoret under 2024 haft flera budgetuppdrag inom området mänskliga rättigheter:

- Kommunstyrelsen får i uppdrag att ge förslag på hur ansvaret för Göteborgs Stads arbete med mänskliga rättigheter kan samordnas och tydliggöras organisatoriskt (SLK-2023-01044)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att uppdatera modellen för normmedvetet arbetssätt och föreslå hur den implementeras i Göteborgs Stads verksamheter (SLK-2023-01039)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda hur ojämlikhet mellan olika grupper utifrån diskrimineringsgrunderna kan synliggöras (SLK-2023-01045)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att förstärka arbetet mot antisemitism och islamofobi inom ramen för Levande Historia i Göteborg (SLK-2023-01043)

De tre översta uppdragen redovisas i kommunstyrelsen 2024-12-11.

Uppdrag om ny hbtqi-plan

Kommunfullmäktige beslutade 2023-05-25 § 6 punkt 2 att ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads HBTQI-råd ta fram en ny hbtqi-plan.

Stadsledningskontorets arbete med en reviderad plan mot rasism har synkroniserats med framtagandet av en ny hbtqi-plan.

Uppdraget redovisas för kommunstyrelsen 2024-12-11.

Flera uppdrag för att stärka arbetet mot rasism

Det finns ett flertal uppdrag från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för att stärka arbetet mot rasism som angränsar och kompletterar föreliggande plan och dess åtgärder. Uppdraget Levande Historia i Göteborg och uppdraget från kommunfullmäktiges budget 2024 om att förstärka arbetet mot antisemitism och islamofobi stödjer specifikt arbete för skolning av ungdomar i demokrati med respekt för alla människors lika och okränkbara värde. Arbetet med uppdragen inbegriper ökad kunskap, bättre stöd och stärkt samverkan inom staden samt med civilsamhället för att motarbeta rasismens spridning bland barn och unga. Ett intensifierat arbete pågår inom ramen för arbetet med Levande Historia, där de uttryck av rasism som drabbar minoritetsgrupperna judar och muslimer omhändertas särskilt. Behov av förstärkt arbete inom ramen för dessa uppdrag kommer att genomföras löpande framgent.

Ytterligare uppdrag från kommunfullmäktige 2024-10-10 § 413 om förbättrade insatser mot antisemitism, riktar in sig på ett antal nämnder och styrelser som förväntas bidra till ett stärkt arbete:

- Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att i samverkan med kommunstyrelsen förbättra samarbetet mellan Göteborgs Stads skolor och de olika insatser som görs för att motverka antisemitism.
- Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att säkerställa att samtliga rektorer har samverkan med Levande historia i Göteborg under läsåret 2024/2025.
- Utbildningsnämnden får i uppdrag att identifiera behov av åtgärder mot antisemitism samt vilka insatser från staden centralt som kan bidra till det arbetet.
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att, som en del i uppdraget Levande Historia i Göteborg och tillsammans med grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, fördjupa samarbetet med

föreningar som föreläser om antisemitism. Syftet är att erbjuda föreläsningar till grundskolan, gymnasieutbildningar, vuxenutbildningar och SFI.

- Kommunstyrelsen får i uppdrag, som en del i uppdraget Levande historia i Göteborg, att inom samverkan med grundskolenämnden och utbildningsnämnden anordna utbildningar för rektorer inom grundskola och gymnasieskola. Utbildningar ska även anordnas före rektorer inom vuxenutbildning och SFI. Målet är att ge rektorer verktyg för att identifiera och effektivt motverka antisemitism i skolmiljön.
- Kulturnämnden får i uppdrag att inom sin verksamhet synliggöra judiskt liv i Göteborg.
- Göteborg & Co AB får i uppdrag att under kulturkalaset 2025 sätta fokus på 250-årsjubileet av judiskt liv i Sverige.

Kommunstyrelsen beslutade 2024-10-09 § 808 om ett antal uppdrag för att trygga säkerheten för judar i Göteborg inom ramen för stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Ärendet ska behandlas av kommunfullmäktige. Genomförande av uppdragen bedöms även stärka förutsättningarna för att trygga säkerheten för fler minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för hatbrott, som en del i arbetet.

I sammanhanget kan även grundskolenämndens uppdrag 2023-12-12 § 257 till grundskoleförvaltningen nämnas, om att återkomma till nämnden med en redovisning av hur rektorer uppfattar situationen lokalt kring antisemitism samt föreslå åtgärder för att förebygga och motverka antisemitism i skolan. Ärendet återrapporteras till grundskolenämnden i årsrapporten 2024.

Göteborgs Stad är medlem i European Coalition of Cities against Racism (ECCAR). Koalitionen är en sammanslutning av städer som arbetar aktivt för att motverka rasism, diskriminering och främlingsfientlighet utifrån ett handlingsprogram bestående av tio punkter som sträcker sig brett över kommunens grunduppdrag och arbetet med mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Planen mot rasism och dess åtgärder ligger i linje med handlingsprogrammet och de tio punkterna.

Det finns även uppdrag på statlig nivå för flertalet myndigheter som stadens arbete mot rasism kan dra nytta av. Statliga åtgärder och beslut påverkar den lokala nivån och flera av myndigheternas uppdrag inbegriper samverkan med berörda myndigheter och aktörer där kommuner är en central part.

Nationella minoriteter

Göteborgs Stad ska enligt lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk tillgodose alla fem nationella minoriteters rättigheter och de förstärkta rättigheter som gäller inom förvaltningsområdet för finska. Arbetet mot antisemitism, antiziganism och rasism mot samer är en central del i kommunens skyldigheter om skydd till nationella minoriteter och främjande av deras rätt till kultur, språk, historia och traditioner.

Beredning av ärendet

Planen har tagits fram av stadsledningskontoret i dialog med företrädare från civilsamhället och särskilt berörda minoritetsgrupper. Vad som har framkommit i dialogerna finns också presenterat i en rapport om minoriteteters utsatthet för rasism som stadsledningskontoret har tagit fram som ett kunskapsunderlag (SLK-2023-00750). I framtagandet av planen har dialog även förts genom samråd med de nationella

minoriteterna och referensgruppen för planen mot rasism samt ungdomsfullmäktige, berörda förvaltningar, Länsstyrelsen Västra Götaland och Västra Götalandsregionen.

Stadsledningskontoret har i beredningen utgått från befintligt kunskapsläge från forskning och myndigheter gällande rasism och afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. Inom forskningen finns många olika perspektiv på och definitioner av rasism som förändras över tid. I föreliggande plan finns en lista på definitioner från som den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (2016) och de nationella åtgärdsprogrammen mot olika former av rasism (2022). Likaså från myndigheten Forum för levande historia som har uppdraget att stödja och samordna arbetet med regeringens nationella plan mot rasism. Planen förhåller sig till den riktning och de definitioner som den nationella styrningen på området anger och de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism: afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Regeringen har aviserat om att en ny nationell plan mot rasism är under framtagande. Göteborgs Stad har att förhålla sig till eventuella förändringar inom området avhängigt statliga beslut.

Kommunstyrelsens uppdrag 2024-01-10 § 24 punkt 2 till stadsledningskontoret att fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på gruppsspecifika åtgärder har omhändertagits i framtagandet av planen. Stadsledningskontoret har i sin analys utifrån dialoger med berörda minoritetsgrupper, forskningsunderlag och avstämning med förvaltningar identifierat ett antal områden där rasism återkommande tar sig uttryck för samtliga minoriteter. Genom dessa dialoger, underlag och avstämnings framträder ett behov av att kraftsamla kring några gemensamma åtgärdsområden och därefter göra gruppsspecifika anpassningar i genomförandet av åtgärderna.

Arbetet med planen har också genomförts i samarbete med framtagandet av förslagen till Göteborgs Stads riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service samt Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor. Eftersom utsattheten för hbtqi-personer och minoriteter utsatta för rasism i en del fall är likartade, återfinns ett antal gemensamma utvecklingsområden och åtgärder i planerna. Likaså förhåller sig planen och åtgärderna till uppdrag från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige inom rasismområdet, vilket har beskrivits under rubriken Angränsande uppdrag.

Planens utgångspunkter

Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 utgår från att planen ska vara en del av den samlade styrningen inom området gällande stadens arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service. De åtgärder som planen omfattar föreslås inom områden där stadsledningskontoret ser att arbetet mot rasism behöver ett förstärkt fokus och där staden har rådighet.

Det finns både skillnader och likheter i hur rasism drabbar minoritetsgrupperna i Göteborg. Förståelsen för att dessa grupper också har stora variationer i individer och behov inom respektive grupp är en utgångspunkt. I framtagandet av planen identifierades några områden som återkommande där rasism tar sig uttryck för samtliga minoriteter. Dessa områden fokuserar planen särskilt på. I genomförandet av planens åtgärder behöver ansvariga nämnder och styrelser beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Olika former av rasism kan aktiveras av omvärldshändelser

vilket kräver en bevakning och beredskap i stadens verksamheter. Detta för att motverka att och agera om hat, hot och utsatthet riktat till någon eller några minoritetsgrupper ökar.

De flesta av åtgärderna i planen är förebyggande för att identifiera och motverka att diskriminering, kränkningar och trakasserier sker. En del i arbetet mot rasism är att arbeta mer främjande genom kultur och synliggörande av minoriteternas språk, historia och kultur i det offentliga rummet. Några av planens åtgärder har det främjande perspektivet.

Fokusområden och åtgärder i planen

Utifrån dialoger och samråd med berörda minoritetsgrupper, rapporter och forskning inom rasismområdet, samt förslag på förstärkt styrning inom mänskliga rättigheter och angränsade uppdrag inom rasismområdet, omfattar planen fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism. Dessa är:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Vård, omsorg och stöd
- Kultur och mötesplatser
- Dialog och involvering

Planen har totalt 13 åtgärder. Åtgärderna inom fokusområdena Skola och förskola och Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete är gemensamma med förslag till Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028. Det innebär att totalt sju åtgärder inom dessa två fokusområden återfinns i båda planerna.

Skola och förskola

Skola är det område som återkommande identifieras som en plats där barn och unga inte helt skyddas från att utsättas för rasism och där kunskapen om afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer beskrivs som otillräcklig. Det kan bland annat handla om kunskap om rasism och dess olika uttryck som en del i undervisningen, rektors och lärares agerande när incidenter, stöd till elever som blir utsatta för rasism och bristande stöd till lärare i att stärka förmågan att hantera svåra och komplexa samtal. Ungdomsfullmäktige lyfter återkommande rasism och skolmiljön som ett viktigt område. Bland anmälda kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolorna, såväl grundskola som gymnasium, berör de allra flesta diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning.

I dialoger med representanter för förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen, har stadsledningskontoret identifierat att åtgärder som kan bidra till att motverka rasism i skolan, i stort sett är desamma som åtgärder för en förbättrad skolmiljö för hbtqi-elever. Stadsledningskontoret föreslår därför samma åtgärder till dessa förvaltningar i båda planerna.

Stadsledningskontoret har gjort bedömningen att åtgärder riktade till stadens egna verksamheter bör prioriteras. Detta då kommunens rådighet över andra huvudmän är begränsad. Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen kan ha och har samarbeten med fristående skolor där båda skolformer har möjlighet att sprida erfarenheter och kompetens. Stadsledningskontoret bedömer dock att fokus för dessa nämnder ska vara att i första hand motverka rasism på stadens egna skolor.

Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete

Minoritetsgruppers utsatthet och upplevda otrygghet ser delvis annorlunda ut än för majoritetsbefolkningen. Utsattheten kan i många fall kopplas till den egna identiteten, till den personen är. Risken att utsättas för diskriminering och hatbrott är högre. Likaså att mötas av fördomar, kränkningar, exkluderande strukturer och sämre tillgång till sina mänskliga rättigheter. Upplevd trygghet är nära kopplat till tillit vilket bland annat ställer krav på tillitsskapande arbete. Det är därför av stor betydelse att då socialförvaltningarna tar fram lokala lägesbilder som underlag för åtgärder som ska förebygga brott och öka tryggheten, dessa även omfattar minoritetsgruppers utsatthet och att de tas fram tillsammans med berörda grupper.

I arbetet med att ta fram förslag på planer mot rasism och för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor har representanterna för samtliga minoritetsgrupper vittnat om ett hårdnande samhällsklimat där en ökad polarisering i samhället och omvärldshändelser med kopplingar till olika grupper bidragit till ökad otrygghet. Att utsättas för hatbrott utifrån att vara den man är kan bidra till rädsla, otrygghet och i förlängningen minoritetsstress. Staden behöver därför även förbättra sitt arbete med att förebygga hatbrott. I ärendet om att ge förslag på hur staden kan bidra till att trygga säkerheten för judar i Göteborg (SLK-2023-01146) som ska behandlas av kommunfullmäktige, framgår att stadsledningskontoret kommer att ta initiativ till att utveckla samarbetet med Polismyndigheten Region Väst om hatbrott riktat mot minoriteter. Det inbegriper att delta i samverkan genom Polisens demokrati- och hatbrottsgrupp. Därför föreslås inga åtgärder i planen avseende detta.

Kultur och mötesplatser

Alla i Göteborg ska kunna vara stolta över sin bakgrund och identitet och leva i staden utan att bli utsatt för rasism och negativa stereotypa uppfattningar. I dialoger med representanter från civilsamhället och minoritetsgrupper framkommer att utsattheten för rasism leder till att man, i de fall det är möjligt, dämpar synligheten av sin identitet för att bli mer accepterad och inkluderad i det svenska samhället. Det framkommer också i dialogerna en upplevelse av att inte vara representerad eller synlig i staden och känna sig som en del av Göteborg.

Det bedrivs ett aktivt arbete för att synliggöra en mångfald av uttryck, perspektiv och konst- och kulturområden på stadens kulturinstitutioner och mötesplatser. Varje år uppmärksammar Göteborgs Stad även internationella och nationella minnesdagar med koppling till nationella minoriteter och mänskliga rättigheter. Uppmärksammandet sker främst på stadens kulturinstitutioner men i viss mån även i stadens olika verksamheter som når många göteborgare i olika åldrar. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp enligt minoritetslagen (2009:724) och stadens arbete mot rasism. Även äldres rätt till sin kultur, språk och identitet är särskilda rättigheter som ska efterlevas enligt lag (2009:724). Åtgärderna som föreslås i planen stärker det främjande arbetet genom kultur och synliggörande av minoriteter i det offentliga rummet.

Vård, omsorg och stöd

Sverige följer en internationell trend som innebär att allt fler kvinnor och män med utländsk bakgrund arbetar i verksamheter inom vård, omsorg och stöd. Samtidigt förekommer det att personal som arbetar inom dessa verksamheter utsätts för rasistiska uttryck. Det finns begränsad forskning på området men beskrivningar och uppgifter från personal inom olika vård- och omsorgsgivande verksamheter har till exempel bidragit till

att Socialstyrelsen inom ramen för regeringens fem åtgärdsprogram mot rasism har tagit fram ett utbildningsmaterial för att stödja arbetet mot rasism inom vård och omsorg. Utsatthet för rasism kopplat till utländsk bakgrund är också en identifierad fråga inom förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. I framtagandet av planen har dialog även förts med Västra Götalandsregionen som har uppmärksammat problem med att medarbetare inom hälso- och sjukvård kan utsättas för kränkningar av patient eller närstående, ofta utifrån hudfärg, etnisk tillhörighet och/eller religion men även utifrån andra diskrimineringsgrunder. Regionfullmäktige har beslutat att Västra Götalandsregionen ska ha en regiongemensam rutin för att hantera kränkningar från patient eller närstående inom hälso- och sjukvård (Diarienummer RS 2019–02876). Det har identifierats ett behov av stöd för att tydliggöra hur medarbetare och chefer kan förebygga och hantera när utsatta situationer uppstår i mötet med brukare, omsorgstagare och/eller klient.

En åtgärd i planen riktar in sig på ett sådant stöd, som kompletterar befintliga rutiner i arbetet mot kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet som verksamheterna har.

Dialog och involvering

Göteborgs Stad ska ha kontaktytor och forum för dialog med röstbärande organisationer och de minoritetsgrupper som särskilt berörs för att få den kunskap som behövs i arbetet mot rasism, samt för att bygga tillit och motverka misstro. På kommuncentral nivå finns olika sorters forum för dialog med olika rättighetsbärare, bland annat kommunstyrelsens råd. Utifrån kommunstyrelsens reglemente, och i enlighet med minoritetslagen (2009:724), förs samråd med de nationella minoriteterna genom råd för den sverigefinska och romska minoriteten samt kontaktytor för samråd med den judiska och samiska minoriteten. Det finns kommuncentrala kontaktytor med representanter från civilsamhället och de muslimska och afrosvenska grupperna i Göteborg som kan utvecklas.

I arbetet med planen framkom att det saknas ett stående gemensamt forum mot rasism för att fördjupa kunskapen och medvetenheten kring rasism, bidra till lärande och dialog. Det föreslås som en åtgärd i planen. Att förstå hur rasism tar sig uttryck i Göteborg förutsätter involvering med civilsamhälle, göteborgare, akademi, myndigheter och stadens verksamheter.

Genomförande och uppföljning av planen

Varje nämnd med utpekad ansvar i planen ansvarar för implementeringen i den egna förvaltningen och genomförandet av respektive åtgärd.

Berörda nämnder ansvarar för att följa upp de åtgärder de har fått tilldelade. Varje förvaltning ska årligen rapportera genomförandet till sin nämnd. Rapporteringen syftar till att undersöka både vad som möjliggjort implementeringen av specifika åtgärder och eventuellt utgjort hinder för att på så vis kunna undanröja dessa.

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av planen. Efter halva planperioden tillfrågas berörda nämnder om nuläge gällande genomförande av de åtgärder de har utpekad ansvar för. Vid planperiodens slut ska uppföljning av planens samtliga åtgärder ske. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för berörda minoriteters upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Då det inom rasismområdet finns flera angränsande uppdrag kommer stadsledningskontoret att se över möjligheten till en sammanhållen uppföljning.

Stadsledningskontorets bedömning

Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Den kompletterar förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service. Riktlinjen ska driva stadens arbete framåt och omfattar såväl organisationskultur som styrande strukturer och systematik.

Beredningen av denna plan, förslaget till hbtqi-plan och riktlinjen har genomförts i nära samarbete för att säkerställa att övergångslösningen som föreslogs i utredningen om den långsiktiga styrningen följs.

I processen har särskild uppmärksamhet ägnats åt att tydligt skilja mellan grunduppdragsnära systematik som ska omhändertas av riktlinjen och specifika åtgärder som ska läggas i planerna. Vissa behov av åtgärder som framkommit under beredningen av planerna, faller inom riktlinjens område i den mening att de berör systematiska arbetsformer. Här gör stadsledningskontoret bedömningen att planerna trots allt behöver omhänderta de behov som har identifierats som särskilt angelägna. I takt med att arbetet med den tänkta riktlinjen implementeras och arbetet stärks bedömer stadsledningskontoret att behovet av planerande styrning inom området kommer att minska. Stadsledningskontoret bedömer att förslagen på riktlinje och planer ska remitteras samtidigt inför en sammanhållen hantering av remissvaren.

Stadsledningskontoret har i framtagandet av planen identifierat några områden som återkommande, där rasism tar sig uttryck mot de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism. Stadsledningskontoret bedömer att arbetet mot rasism kan stärkas genom att fokusera särskilt på dessa områden. I genomförandet av planens åtgärder bedömer stadsledningskontoret att ansvariga nämnder och styrelser behöver beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, muslimer, judar, romer och samer.

Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service samt angränsade uppdrag inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör